

Forslag om endringer i forskrift om personale i kommunale folkebibliotek

Vi viser til oversendt høringsbrev fra Kultur- og kirke departementet datert 7. mai 2004 ang. forslag om endring i forskrift om personale i kommunale folkebibliotek.

Vi vil først kommentere departementets forslag til endringer i forskriftens § 2, der endringen gjelder definisjonen av hva som forstås med "fagutdannet biblioteksjef". I tilknytning til dette vil vi også kommentere høringsbrevets pkt. 6, Forslag til veiledende retningslinjer til forskrift om personale i kommunale folkebibliotek.

Deretter vil vi kommentere forslaget til endringer i forskriftens § 3, som gjelder dispensasjonsadgang fra kravet om fagutdannet biblioteksjef. Under dette punktet foreslår vi en dispensasjonsadgang som delvis avviker fra den som departementet legger fram.

§ 2 Definisjoner

Som en konsekvens av endringene i gradsstrukturen i høyere utdanning, er det nødvendig å endre definisjonene av hva som forstås med en "fagutdannet" biblioteksjef, slik at definisjonene er tilpasset dagens situasjon. Vi antar imidlertid at det er kvalitetsreformen i høyere utdanning departementet sikter til når det vises til kompetansereformen (jf. pkt. 1. Bakgrunn).

Forslaget til nytt strekpunkt to i § 2 andre ledd innebærer at kravet om 120 studiepoeng (eller tilsvarende i eldre gradsstruktur) bibliotekspesifikke fag i fagkretsen ikke lenger knyttes til spesifikke eldre og/eller eksisterende utdanningstilbud. I tråd med forslaget mener vi at det i dagens utdanningsmarked er uhensiktsmessig å vedlikeholde en oppdatert oversikt over godkjente fagtilbud, slik det har vært gjort av Statens bibliotektilsyn/ABM-utvikling siden endringene i forskriften i 1999. Men vi vil allikevel bemerke at den foreslåtte endringen forutsetter at den kommunale tilsettingsmyndigheten er innforstått med de faglige utdanningskravene som bør stilles til en biblioteksjef, jfr. høringsbrevets pkt. 6. Forslag til veiledende retningslinjer til forskrift om personale i kommunale folkebibliotek, § 2 definisjoner, andre ledd.

I nåværende forskrifts § 2 tredje ledd heter det (vedr. bestemmelsene i forskriftens § 4 om særlig dispensasjonsordning for kommuner med godt utbygd bibliotekstjeneste og bred bibliotekfaglig kompetanse): "Med kommuner med godt utbygd bibliotekstjeneste menes at kommunens bibliotekvirksomhet dekker alle de funksjoner en normalt venter av et folkebibliotek, jf. *Reglement for folkebibliotek – veiledende retningslinjer*" (vår utheving). I forslaget til ny § 2 fjerde ledd er denne presiseringen tatt ut. Vi mener det fortsatt bør tydeliggjøres i hvilket regelverk de kommunale bibliotekfunksjonene fastslås (jf. forslaget § 2 femte ledd).

§ 3. Kvalifikasjonskrav og dispensasjonsadgang

Den nåværende dispensasjonsordningen gir kommunen anledning til å søke om midlertidig ansettelse i 2 år og deretter søke om fast ansettelse av den som har

innehatt stillingen, dersom det ikke melder seg kvalifisert fagutdannet søker. Departementet ønsker nå å endre ordningen slik at det kan gis varig dispensasjon allerede etter første utlysingsrunde.

Innledningsvis vil vi få sitere fra Ot.prp. nr 82 (2002-2003) Lov om endringer i lov 20. desember 1985 nr 108 om folkebibliotek, pkt. 3.4 Departementets vurderingar:

Departementet har vurdert dei innkomne fråsegnene og vil på bakgrunn av desse gjere framlegg om å halde på kompetansekravet til konsekvensane av å fjerne det er betre utgreidde i samband med utviklinga mot det saumlause bibliotek.

Da proposisjonen ble behandlet av Familie-, kultur- og administrasjonskomitéen (Innst. O. nr 125 (2002-2003) sluttet komitéen seg til dette, og uttrykte dessuten:

[...] Komitéen er samd i at det må utgreiast nærare kva for verkemiddel som kan vera føremålstjenlege for å leggja til rette for eit meir samordna og saumlaust biblioteksystem.[...]

På bakgrunn av dette kan vi ikke se at det nå har oppstått en situasjon som umiddelbart nødvendiggjør de endringene i dispensasjonsadgangen som departementet foreslår. Det er i denne sammenheng ikke foretatt noen konsekvensutredning, og departementet legger ikke fram tallmateriale som kan underbygge de synspunktene som kommer til uttrykk i høringsbrevet (jf. pkt. 4. Behov for tilpasninger). Det er heller ikke sannsynliggjort at departementets ønske om å "sikre bedre kontinuitet og å styrke kompetanseoppbyggingen blant biblioteksjefer i mindre kommuner som har problemer med å rekruttere fagutdannede biblioteksjefer" vil bli oppfylt. Bl.a. antar vi at de mange deltidsstillingene som biblioteksjef er en vesentlig forklaring på problemene med å skaffe kvalifisert fagutdannet søker. Det ville også vært interessant å kunne sammenligne "gjennomtrekken" i stillingen i dispensasjonsperioden med "gjennomtrekken" i ordinære biblioteksjefstillinger i kommuner som det er naturlig å sammenligne med. Det er videre tegn som tyder på at det skjer betydelige endringer i arbeidsmarkedet for fagutdannede bibliotekarere. Slike faktorer burde være med i en samlet vurdering og analyse.

Målet om et sømløst bibliotektilbud vil representere en særlig utfordring for de små folkebibliotekene. Endringer i bruksmønstre på tvers av tradisjonelle biblioteksektorer, nettbaserte og desentraliserte utdanningstilbud og endringer i studenters mobilitetsmønstre, setter nye krav til folkebibliotekenes forutsetninger for å fungere som viktige noder i et nasjonalt biblioteknettverk. Spørsmålet om ressurser vil stå sentralt, derunder behovet for faglig kompetanse. Ulike former for samarbeid på tvers av kommune- og sektorgrenser kan på flere måter bidra til å styrke bibliotektilbudet til befolkningen. *Det bør derfor være et mål fra statlig hold at en dispensasjonsadgang blir et virkemiddel som bevisst kan benyttes for å stimulere til økt satsing på bibliotekfaglig utvikling i kommuner som ønsker dette.*

Vi ser derfor behovet for at kommunen i *særskilte tilfelle* kan få tilsette fast en ikke-fagutdannet søker til biblioteksjefstillingen uten å måtte tilsette på to-årig dispensasjon først. Forutsetningen for å få innvilget en slik søknad må være at kommunen godtgjør at den faste tilsettingen er et ledd i en langsiktig strategi, der målet er en økt satsing på bibliotektilbudet i kommunen, gjerne i samarbeid med andre over kommune- eller sektorgrenser, og som et ledd i arbeidet mot et sømløst bibliotektilbud.

Vi vil likevel anbefale at den nåværende hovedregelen om at det kan dispenseres i inntil to år fra kravet om kvalifisert fagutdannet biblioteksjef opprettholdes. Ordningen kan likevel praktiseres på en enklere måte enn i dag:

I tråd med Oppgavefordelingsmeldingens (St.meld. nr 31 (2000-2001)) fokusering på kommunenes selvstendige ansvar for å løse egne oppgaver, og som en forenkling av ABM-utviklings forvaltningsoppgaver, bør kommunen få anledning til å ansette midlertidig på dispensasjon, *uten å søke* ABM-utvikling først, men med krav om rapportering til ABM-utvikling. Det må fortsatt stilles krav om kompetanseheving av den som tilsettes midlertidig. Etter dispensasjonstidens utløp eller ved ledighet må stillingen lyses ut på nytt (som nå). Dersom det ikke melder seg kvalifisert fagutdannet søker ved denne utlysningen, kan kommunen søke ABM-utvikling om dispensasjon, slik eksisterende forskrift bestemmer.

Oppsummering

Våre synspunkter på departementets forslag kan oppsummeres slik:

1.

Vi støtter de foreslåtte endringene i definisjonene av hva som forstås med "fagutdannet" biblioteksjef, og at dette tilpasses endringene i gradsstrukturen i høyere utdanning.

2.

Nåværende bestemmelser om kvalifikasjonskrav og dispensasjonsadgang bør beholdes, men med en endring som gir kommunen anledning til å tilsette midlertidig ikke-fagutdannet biblioteksjef uten å søke ABM-utvikling om tillatelse, men med rapporteringsplikt til ABM-utvikling. Dersom det ikke melder seg kvalifisert fagutdannet søker i ny utlysning etter to år, kan ABM-utvikling godkjenne at den som har hatt stillingen ansettes fast – under forutsetning at vedkommende forplikter seg til å fullføre utdanningsopplegget.

3.

Forskriften utvides med et punkt der ABM-utvikling etter søknad og på særskilte vilkår (med f.eks krav om et forpliktende samarbeid med andre kommuner), kan gi kommunen anledning til å tilsette fast ikke-fagutdannet søker uten å gå veien om midlertidig tilsetting.

Oslo 25. juni 2004
Høgskolen i Oslo, Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag

Øivind Frisvold
Dekan

Trine Sofie Mathiesen
Avdelingsdirektør